

**ПРАТ «ВНЗ «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ  
УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА  
ІМЕНІ КНЯЗЯ ВОЛОДИМИРА ВЕЛИКОГО**

**Кафедра теорії держави і права та конституційного права**

**«ЗАТВЕРДЖУЮ»**

Завідувач кафедри теорії держави і  
права та конституційного права

  
" 27 " 08

Анатолій ТАЛАХ

2025р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА»**

Галузь знань: 26 «Цивільна безпека»

Спеціальність: 262 Правоохоронна діяльність

Освітній рівень: другий (магістерський) рівень

Освітня програма “Правоохоронна діяльність”

Київ 2025

Робоча програма з навчальної дисципліни «Актуальні питання теорії держави і права » для здобувачів вищої освіти освітньої програми «Правоохоронна діяльність» спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність».

Розробник:

Талах Анатолій Миколайович - завідувач кафедри теорії держави і права та конституційного права, кандидат юридичних наук

  
(підпис)

Анатолій ТАЛАХ

Робочу програму погоджено:

Гарант освітньої програми «Правоохоронна діяльність»

  
(підпис)

Олександр САВКА

Робочу програму розглянуто та схвалено на засіданні кафедри теорії держави і права та конституційного права

Протокол № 1 від « 27 » 05 2025 року

Завідувач кафедри теорії держави і права та конституційного права

  
(підпис)

Анатолій ТАЛАХ

## Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	очна (денна)	заочна
Вид дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	вибіркова	
Мова викладання	українська	
Загальний обсяг у кредитах ЄК / годинах	3/90	3/90
Курс	1	1
Семестр	2	2
Кількість змістових модулів	2	2
Обсяг кредитів із розподілом за семестрами	3	3
Обсяг годин, у тому числі:		
- Аудиторні	34	4
- Лекційні	20	2
- Семінарські / Практичні	14	2
- Лабораторні	-	-
Самостійна робота, год	56	86
Форма семестрового контролю	залік	

### Мета і завдання вивчення навчальної дисципліни

**Навчальна дисципліна** «Актуальні питання теорії держави і права» забезпечує впорядкування та систематизацію всіх знань про державу і право, всієї здобутої галузевими юридичними науками державно-правової інформації, сприяє виробленню єдиного підходу до аналізу державно-правових явищ.

Актуальні питання теорії держави та права виступають теоретико-методологічною базою для групи галузевих юридичних наук. Відносно кожної з галузевих дисциплін виконує роль узагальнюючої науки, що, синтезує конкретний юридичний матеріал. Вона забезпечує впорядкування та систематизацію всіх знань про державу і право, всієї здобутої галузевими юридичними науками державно-правової інформації, сприяє виробленню єдиного підходу до аналізу державно-правових явищ, інститутів та установ.

**Предмет вивчення дисципліни:** - загальні закономірності виникнення, розвитку та функціонування державно-правових явищ; - природа і сутність держави та права; сучасні тенденції еволюції форм держави; підходи до класифікації функцій сучасної держави; роль держави та права у політичній

системі суспільства; шляхи модернізації політичної системи суспільства в епоху глобалізації; основи правового регулювання суспільних відносин; фактори, що обумовлюють ефективність дії механізму правового регулювання; сучасні підходи до розуміння правової поведінки; основні принципи будови та функціонування правової системи; принципи, види, форми та механізми реалізації правової політики в Україні;

**Метою навчальної дисципліни** є формування у здобувачів вищої освіти системного, концептуально цілісного та критичного розуміння сучасних проблем теорії держави і права, закономірностей розвитку державно-правових явищ в умовах трансформації правової системи України та європейської інтеграції, здатності аналізувати актуальні теоретико-правові доктрини, тенденції розвитку державності й права, а також застосовувати методологію юридичної науки для розв'язання складних професійних і науково-дослідних завдань.

Дисципліна спрямована на розвиток у здобувачів навичок наукового аналізу, правової аргументації, критичного мислення та формування здатності оцінювати сучасні процеси державо- і правотворення крізь призму принципів верховенства права, прав людини, демократії та правової держави.

### **Завдання навчальної дисципліни**

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

- поглиблення знань щодо сучасних концепцій, категорій і методологічних підходів теорії держави і права;
- формування розуміння сучасних тенденцій розвитку держави, права, правової системи та громадянського суспільства;
- аналіз актуальних проблем функціонування державної влади, механізму держави та реалізації принципу верховенства права;
- дослідження сучасних підходів до праворозуміння, правотворення, правореалізації та юридичної відповідальності;
- формування здатності здійснювати критичний аналіз національних і зарубіжних теоретико-правових доктрин;
- набуття навичок застосування загальнонаукових і спеціально-юридичних методів дослідження у сфері теорії держави і права;
- розвиток уміння аналізувати взаємозв'язок права, держави, демократії, прав людини та громадянського суспільства в умовах сучасних глобалізаційних процесів;
- формування здатності виявляти проблеми правового регулювання та обґрунтовувати напрями вдосконалення законодавства і правозастосовної практики;

- набуття навичок наукової дискусії, аргументованого відстоювання правової позиції та підготовки аналітичних висновків з актуальних проблем юридичної науки;
- забезпечення інтеграції теоретичних знань із практичними потребами професійної юридичної діяльності та сучасними викликами розвитку правової системи України.

**Перелік компетентностей та результатів навчання, що формує дана дисципліна:**

*Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна:* ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК4. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні. ЗК5. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК6. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем. ЗК9. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). СК.6. Здатність керувати самостійною роботою осіб, що навчаються, та бути наставником для молодших колег у процесі набуття і вдосконалення ними професійних навичок. СК.7. Здатність ефективно здійснювати правове виховання молодших колег у процесі набуття і вдосконалення ними професійних навичок. СК11. Здатність взаємодіяти з представниками інших органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, громадськістю з питань правоохоронної діяльності.

*Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна.* Здобувачі повинні досягти таких програмних результатів навчання: РН1. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію до фахівців і нефахівців; зокрема, під час публічних виступів, дискусій, проведення занять. РН4. Узагальнювати практичні результати роботи і пропонувати нові рішення, з урахуванням цілей, обмежень, правових, соціальних, економічних та етичних аспектів.

Опанувавши дисципліну «Актуальні питання теорії держави і права» здобувачі вищої освіти повинні:

*знати:*

- понятійно-категоріальний апарат науки “Теорія держави і права”: державна влада, форма і функції держави, апарат держави, норма права, нормативно-правовий акт, система законодавства, реалізація права, застосування права, тлумачення права, правовідносини, правопорушення, тощо;
- загальні закономірності виникнення, розвитку та функціонування державно-правових явищ;
- природу та сутність держави та права;
- сучасні тенденції еволюції форм держави;
- підходи до класифікації функцій сучасної держави;

- роль держави та права у політичній системі суспільства;
- шляхи модернізації політичної системи суспільства в епоху глобалізації;
- основи правового регулювання суспільних відносин;
- фактори, що обумовлюють ефективність дії механізму правового регулювання;
- сучасні підходи до розуміння правової поведінки;
- основні принципи будови та функціонування правової системи;
- принципи, види, форми та механізми реалізації правової політики в Україні;

*вміти:*

- творчо мислити, вдало застосовувати загальнотеоретичні поняття та конструкції під час розв'язання конкретної життєвої ситуації;
- повною мірою використовувати отриманні знання з метою узагальнення та оцінки сучасної державно-правової дійсності;
- використовувати отриманні знання для аналізу юридичної практики;
- проводити аналіз наукової та спеціальної літератури щодо загальних закономірностей виникнення, розвитку та функціонування державно-правових явищ, висловлюючи власне бачення на проблему, що розглядається;
- оперувати юридичними поняттями та категоріями;
- орієнтуватися у політико-правовій сфері, осмислюючи політико-правові явища та процеси;
- характеризувати державно-правові явища з позиції чинного законодавства, монографічних та інших літературних джерел;
- давати кваліфіковані юридичні висновки та консультації.

**Пререквізити навчальної дисципліни:** «Теорія держави і права», «Конституційне право України», «Державне (конституційне) право зарубіжних країн», «Філософія», «Міжнародне право», «Захист прав людини».

## **Програма навчальної дисципліни**

### **Змістовий модуль 1.**

#### **Теоретичні проблеми розвитку суспільства, держави та права: сучасні аспекти**

#### **Тема 1. Держава: сутність, поняття, структура, функції та механізм.**

Сутність підходів до визначення поняття держави. Причини різноманіття підходів. Основні риси та особливості держави. Проблеми типології держави.

Пострадянський розвиток держави в Україні. Взаємна відповідальність особи та держави. Соціальна правова держава: причини та умови формування..

Сучасні тенденції еволюції форм держави. Ідентифікація державності. Сучасні види об'єднань держав. Особливості елементів форм української держави. Загальнотеоретичні проблеми суверенітету народу, нації та держави. Проблеми суверенітету у складних державних утвореннях.

Теорія функцій сучасної української держави. Сучасні підходи до класифікації функцій держави. Форми реалізації функцій держави. Методи реалізації функцій держави. Громадянське суспільство та держава. Межі втручання держави в сферу громадянського суспільства.

Механізм сучасної української держави. Основні аспекти трансформації структури механізму держави на сучасному етапі. Принцип розподілу влади в побудові державного апарату. Вимоги до державних службовців. Напрями удосконалення діяльності державного апарату.

## **Тема 2. Аспекти співвідношення держави та політичної системи суспільства.**

Поняття та характеристика держави як політико-правової організації суспільства. Модернізація політичної системи суспільства в епоху глобалізації. Політична система суспільства та її співвідношення з економічною і духовною системами.

Основні підсистеми функціонування політичної системи суспільства. Характеристика елементів політичної системи. Політична діяльність як основний фактор в політичній системі суспільства. Правове регулювання політичної діяльності.

Теоретичні аспекти природи влади. Влада в демократичній державі. Поняття та співвідношення політичної та державної влади. Державна влада та принципи її організації в демократичному суспільстві. Державна влада та особистість. Влада та право.

Місце та роль держави в політичній системі України. Форми взаємодії держави з іншими суб'єктами політичної системи. Держава та політичні партії. Особистість в політичній системі суспільства. Політична система України та її характеристика на сучасному етапі.

## **Тема 3. Право як соціокультурне явище розвитку цивілізації.**

Сучасні підходи до визначення поняття права. Система основних ознак права. Право як засіб соціального управління. Ефективність впливу права на відносини особи та держави. Взаємозв'язок та взаємовплив права, політики, економіки.

Право як ціннісна категорія. Механізм забезпечення соціальної цінності права. Цілі та засоби в праві. Фундаментальні правові цінності сучасного українського суспільства. Правові цінності та їх засвоєння особою. Сучасні загальнолюдські принципи в праві та проблеми їх впровадження в Україні.

Правоутворення та його механізм. Правотворча діяльність суб'єктів права. Правотворчість у правовій державі. Правотворча політика української держави. Відомча правотворчість. Законотворчість: теоретико-правова характеристика. Уніфікація нормативно-правової термінології.

Форма права: теоретико-правова характеристика. Актуальні проблеми теорії джерел права. Еволюція системи джерел права в Україні в радянський та пострадянський період. Системні зв'язки юридичних джерел права України. Система джерел права в розвитку права Європейського Союзу.

#### **Тема 4. Внутрішня будова права України та зовнішня форма його прояву.**

Процеси глобалізації в сучасному праві та їх прояв в системі законодавства України. Система права та система законодавства: поняття та співвідношення. Систематизація нормативно-правових актів в Україні. Право та закон: аспекти співвідношення.

Норми права в системі соціонормативного регулювання. Норма права як явище правової культури. Норми права та їх дія. Відмінні риси та особливості правових норм. Критерії класифікації та види норм права.

Характеристика структурних елементів норми права. Внутрішня будова норм права. Форми викладення норм права. Співвідношення норм права та текстів нормативно-правового акту. Теоретичні проблеми ефективності норм права.

Внутрішнє право держави та міжнародне право – взаємопов'язані системи права. Форми взаємодії національного права держави та міжнародного права. Характер взаємозв'язку та взаємодії міжнародного та внутрішньодержавного права.

### **Змістовий модуль 2.**

#### **Дія права в сучасному суспільстві.**

#### **Тема 5. Актуальні проблеми правового регулювання.**

Правовий вплив на суспільні відносини. Канали правового впливу. Механізм правового впливу. Відмінність правового впливу від правового регулювання. Правові засоби: поняття, ознаки, види. Нормативність правових явищ.

Основи правового регулювання суспільних відносин. Інституціоналізація

правового регулювання. Юридична доктрина в сфері правового регулювання. Правове регулювання соціально-економічних відносин. Шляхи підвищення ефективності правового регулювання.

Системний підхід до дослідження механізму правового регулювання. Держава та механізм правового регулювання. Фактори, що обумовлюють найбільш ефективну дію механізму правового регулювання.

Юридична діяльність в механізмі правового регулювання. Конфліктна юридична діяльність. Правовий консенсус. Поняття, ознаки, види юридичної практики. Юридичний процес: поняття, ознаки, види. Юридична справа та способи її вирішення.

### **Тема 6. Еволюція правової системи України.**

Сучасні підходи до розуміння правової системи. Загальні та специфічні властивості правової системи. Засади формування та розвитку правової системи. Характеристика рівні існування правової системи. Основні принципи правової системи. Трансформація правової системи в період глобалізації.

Структурно-функціональна характеристика правової системи. Статичні та динамічні елементи правової системи. Правова система України в контексті розбудови правової демократичної держави.. Реформування правової системи як засіб підвищення її ефективності.

Принципи, види, форми та механізми реалізації правової політики в Україні. Пріоритети правової політики в сучасній українській державі. Контроль як засіб здійснення правової політики в Україні. Правова інтеграція України до Європейського Союзу.

Юридична компаративістика як наука, її завдання і значення. Причини різноманіття правових систем сучасності. Романо-германська правова сім'я. Англо-американська правова сім'я. Сім'я релігійного типу. Сім'я традиційного типу. Соціалістична правова сім'я. Змішаний тип правових систем. Характеристика правової системи України.

### **Тема 7. Динамічні процеси у праві.**

Передумови виникнення правовідносин. Взаємозв'язок норм права та правовідносин. Склад правовідносин та характеристика його елементів. Держава як суб'єкт правовідносин. Юридичний факт в системі правовідносин. Юридичні колізії та способи їх подолання. Правові презумпції, правові преюдиції, правові аксіоми та правові фікції.

Характеристика основних форм реалізації норм права. Механізми здійснення форм реалізації норм права. прийоми та засоби, що використовуються

при реалізації норм права. Ефективність правореалізаційного процесу. Правореалізаційний ризик.

Вимоги до правозастосовної діяльності в сфері державного управління. Ідеологія правозастосування. Межі та стадії правозастосовної діяльності. Характеристика правозастосовних актів. Шляхи підвищення ефективності правозастосовної діяльності. Прогалини в праві та шляхи їх подолання.

Передумови тлумачення норм права. Тлумачення норм права та індивідуальне правове регулювання. Функції інтерпретаційної практики. Інтерпретаційні акти та їх відмінність від нормативно-правових та правозастосовних актів. Ефективність актів офіційного тлумачення норм права.

### **Тема 8. Правова поведінка особи та її наслідки.**

Поведінка особи в публічно-правовій сфері. Сучасні підходи до розуміння правової поведінки. Правомірна поведінка як об'єкт юридичного дослідження. Зловживання правом як особливий вид правової поведінки. Об'єктивно-протиправна поведінка в праві України. Порівняльно-правова характеристика правопорушень.

Позитивна та ретроспективна юридична відповідальність. Принципи юридичної відповідальності в системі принципів права. Функції юридичної відповідальності та форми їх реалізації у відповідності з українським законодавством. Види юридичної відповідальності та підстави притягнення і звільнення від неї. Обставини, що виключають юридичну відповідальність.

Заохочення та покарання як парні категорії. Стимули, заохочення, обмеження у праві. Пільги, привілеї та імунітети як загально правові категорії. Права, свободи, законні інтереси та обов'язки людини і громадянина. Правовідновлюючі заходи в праві України.

Розвиток правової культури умова правового прогресу суспільства. Правосвідомість як джерело правової поведінки особи. Правовий нігілізм: причини та шляхи подолання. Правове виховання та толерантність в умовах сучасного українського суспільства. Юридичні конфлікти та форми їх вирішення.

## Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин							
	очна (денна) форма				заочна форма			
	Усього	у тому числі			Усього	у тому числі		
		Лекції	Семінари	Самостійна робота		Лекції	Семінари	Самостійна робота
<b>Змістовий модуль 1. Теоретичні проблеми розвитку суспільства, держави та права: сучасні аспекти</b>								
Тема 1. Держава: сутність, поняття, структура, функції та механізм.	12	2	2	8		2	2	10
Тема 2. Аспекти співвідношення держави та політичної системи суспільства.	8	2		6				10
Тема 3. Право як соціокультурне явище розвитку цивілізації.	10	2	2	6				10
Тема 4. Внутрішня будова права України та зовнішня форма його прояву.	12	2	2	8				10
<b>Змістовний модуль 2. Дія права в сучасному суспільстві.</b>								
Тема 5. Актуальні проблеми правового регулювання.	14	4	2	8				12
Тема 6. Еволюція правової системи України.	10	2	2	6				12
Тема 7. Динамічні процеси у праві.	14	4	2	8				12
Тема 8. Правова поведінка особи та її наслідки.	10	2	2	6				10
Модульна контрольна робота								
<b>Всього:</b>	<b>90</b>	<b>20</b>	<b>14</b>	<b>56</b>	<b>90</b>	<b>2</b>	<b>2</b>	<b>86</b>
<b>Форма контролю: залік</b>								

## Теми семінарських / практичних занять

### Тема 1. Держава: сутність, поняття, структура, функції та механізм

#### Навчальні питання:

1. Основні сучасні підходи до розуміння держави.
2. Суверенітет держави та його співвідношення з суверенітетом народу і суверенітетом нації.
3. Сучасні тенденції еволюції форми держави.
4. Функції сучасної української держави.
5. Механізм держави: ретроспективний огляд та сучасні тенденції визначення.

#### Методичні поради з викладання теми:

До першого питання. Характеризуючи сучасні підходи до розуміння держави, слід звернути увагу на глобалізаційні процеси, що відбуваються у світі. Основну увагу слід приділити засадам формування та розвитку держави в умовах протистояння цивілізацій. Необхідно з'ясувати спірні питання щодо ознак, які слід відносити до основних при характеристиці держави. Слід проаналізувати історичні типи держави та звернути особливу увагу до якого з них слід віднести Україну.

До другого питання. Необхідно дати визначення юридичним категоріям “суверенітет держави”, “суверенітет нації” та “суверенітет народу”. Навести ознаки, що їм притаманні. Охарактеризувати ознаки державного суверенітету на зовнішні та внутрішні. Показати відмінність суверенітету держави від суверенних прав держави; суверенітету нації від суверенних прав нації; суверенітету народу від суверенних прав народу.

До третього питання. Потрібно розпочати з аналізу поняття форми держави та охарактеризувати складові елементи цього поняття. З огляду на події останніх років, що відбуваються в Україні слід охарактеризувати зміни, які відбулися відносно форми правління, проаналізувати перспективи використання того чи іншого різновиду демократичного політичного режиму та підстави для трансформації форми територіального устрою. Окремо слід звернути увагу на питання державного суверенітету. Необхідно дати порівняльну характеристику суверенітету держави, суверенітету народу, суверенітету нації.

До четвертого питання. Аналізуючи функції сучасної держави слід розкрити політичні, економічні, соціальні та інші умови, що обумовлюють завдання держави на певному історичному етапі її розвитку. Необхідно проаналізувати критерії класифікації функцій держави та розкрити доцільність існування тих чи

інших функцій. Слід акцентувати увагу на правових та організаційних формах здійснення функцій держави, а також розкрити відповідні методи, що використовуються для їх здійснення.

До п'ятого питання. На різних етапах розвитку людського суспільства механізм держави мав свої особливості, своєрідну структуру. Це обумовлюється економічними, соціальними причинами, національним складом населення держави, розмірами території, географічним положенням, тощо. Через зміни, що відбуваються в суспільному житті, виникають нові та відмирають застарілі структури державного апарату. Необхідно проаналізувати структуру механізму держави, показати її відмінність від структури апарату держави, а також розкрити основні напрями їх удосконалення.

#### Запитання до семінару:

- Квазідержави на пострадянському просторі.
- Взаємна відповідальність особи і держави.
- Соціальна правова держава: причини, умови та напрямки формування.
- Держава та громадянське суспільство: аспекти співвідношення.

#### Завдання для самостійного вивчення:

1. Що таке держава та які основні ознаки їй притаманні?
2. Які Ви знаєте теорії походження держави?
3. Назвіть історичні типи держави.
4. Перерахуйте ознаки та принципи побудови правової держави.
5. Які основні риси соціальної держави?
6. В чому полягає сутність форми та змісту суверенітету?
7. Які Ви знаєте сучасні тенденції еволюції форм держави?
8. Перерахуйте критерії класифікації функцій держави.

## **Тема 2. Аспекти співвідношення держави та політичної системи суспільства**

#### Навчальні питання:

1. Політична система суспільства та її трансформація в епоху глобалізації.
2. Характеристика елементів політичної системи суспільства.
3. Влада в демократичній державі.
4. Місце та роль держави в політичній системі суспільства.

#### Методичні поради з викладання теми:

До першого питання. При висвітленні першого питання слід акцентувати увагу, що політична система суспільства розглядається у широкому та вузькому значенні. Крім того слід охарактеризувати ознаки політичної системи, її типи й функції. Окремо слід зупинитися на класифікації політичних систем сучасності за різними підставами.

До другого питання. Основну увагу слід приділити видам компонентів політичної системи суспільства у широкому значенні, оскільки саме сукупність цих матеріальних та нематеріальних компонентів, що зв'язані політичними відносинами з приводу здійснення політичної влади і наповнюють політичну систему певним змістом.

До третього питання. Дуже важливе значення має питання влади в демократичній державі. Висвітлюючи це питання слід розглянути форми, засоби, ресурси та види влади. Необхідно охарактеризувати державну владу як різновид соціальної влади. Доречно проаналізувати співвідношення політичної та державної влад. Потрібно розглянути закономірності організації державної влади та її взаємовідносини з особою і з правом.

До четвертого питання. Висвітлюючи четверте питання слід пам'ятати, що в історичному плані державу можна вважати першою політичною організацією. Цілком закономірно, що термін "політика" та похідні від нього слова ведуть своє походження від слова "поліс", яким стародавні греки позначали свої міста-держави. Держава стала першою, але не останньою і не єдиною політичною організацією суспільства. Саме тому слід проаналізувати існуючі різновиди політичних організацій та вказати, яке місце серед них посідає держава.

#### Запитання до семінару:

- Політичний конфлікт: політико-правова характеристика.
- Влада та право: аспекти співвідношення.
- Характеристика політичної системи України на сучасному етапі.
- Концепції обмеження державної влади.

#### Завдання для самостійного вивчення:

1. В чому відмінність між розумінням політичної системи суспільства в широкому та вузькому значеннях?
2. Які Ви знаєте основні підсистеми функціонування політичної системи?
3. Які види суб'єктів політики Вам відомі?
4. Які елементи політичної системи виділять при широкому підході до її розуміння?
5. Що таке політичний плюралізм?
6. Дайте визначення соціальної влади.

7. Перерахуйте ознаки державної влади.
8. Що таке політична влада?
9. Яке місце займає держава в політичному житті будь-якої країни?

### **Тема 3. Право як соціокультурне явище розвитку цивілізації**

#### Навчальні питання:

1. Підходи до праворозуміння в сучасній юридичній науці.
2. Соціальна цінність права, його сутність та зміст.
3. Механізм правоутворення та його відмінність від категорій правотворчості, законодавчий процес.
4. Система джерел права сучасності.

#### Методичні поради з викладання теми:

До першого питання. Протягом історичного розвитку людства виникали різні теоретичні уявлення про те, що таке право, в чому його соціальна цінність, яким чином воно може виступати засобом регулювання та охорони суспільних відносин. Саме ці підходи до розуміння права в різні роки розвитку людства і необхідно висвітлити.

До другого питання. Розглядаючи сутність права, тобто його головну ідею, необхідно враховувати два підходи – ціннісно-нормативний та регулятивний. Висвітлюючи зміст, слід акцентувати увагу на його двох різновидах – соціально-політичному та спеціально-юридичному. Крім того слід вказати, що зміст права знаходить своє відображення в принципах права та розкрити їх сутність. Необхідно звернути увагу на етнокультурний зміст права. Характеризуючи цінність права доречно висвітлити основні напрями її прояву в якості засобу задоволення потреб та інтересів особи зокрема та суспільства в цілому.

До третього питання. Розкриваючи третє питання слід порівняти категорії “формулювання права” в якості процесу створення правил, які стихійно склалися в суспільстві, які перекладаються на язык нормативів, приписів та існують у письмовій чи усній юридичній формі, “правоутворення” як процесу перекладу об’єктових законів загального розвитку на мову рішень нормативних розпоряджень, який має відповідну юридичну форму і призначений для регулювання людської діяльності по досягненню соціально-необхідних цілей та “правотворчості” як діяльності компетентних державних органів, їх посадових осіб або всього народу по встановленні, зміні або скасуванню юридичних норм.

До четвертого питання. Право є явищем яке має зберегти соціальну єдність, забезпечити порядок у суспільних зв’язках, гідні умови для існування людини і громадянина та допомагати розвитку суспільства. Право, на практиці має

отримувати певний вигляд, який зазвичай називають формою права. як будь-яка форма, форма права розглядається з внутрішньої та зовнішньої сторони. Зовнішню сторону часто називають джерелом права, оскільки саме вона вказує на те, чим конкретно керуються особи при вирішенні юридичних справ. Внутрішня форма відображає складну систему побудови права.

Запитання до семінару:

- Сучасне право в умовах глобалізації.
- Фундаментальні правові цінності сучасного суспільства.
- Взаємозв'язок та взаємовплив права, економіки та політики.
- Правотворча діяльність суб'єктів права.

Завдання для самостійного вивчення:

9. Дайте визначення права і перерахуйте його основні ознаки.
10. Назвіть сучасні концепції праворозуміння.
11. Які види функцій права Ви знаєте?
12. Наведіть класифікацію принципів права.
13. Як співвідносяться поняття “правоутворення”, “правотворчість” та “законотворчість”?
14. Які Ви знаєте стадії правотворчості?
15. Хто наділений правом законодавчої ініціативи у відповідності до Конституції України?
16. Що таке юридична техніка?
17. Які види джерел права Вам відомі?

**Тема 4. Внутрішня будова права України та зовнішня форма його прояву**

Навчальні питання:

1. Система права та система законодавства: єдність та розбіжності
2. Норми права в системі соціонормативного регулювання
3. Особливості структури норми права та способи її викладення в статтях нормативно-правових актів
4. Особливості структури норми права та способи її викладення в статтях нормативно-правових актів

Методичні поради з викладання теми:

До першого питання. Для будь-якої держави право функціонує як єдина, юридично цілісна, внутрішньо узгоджена система загальнообов'язкових правил

поведінки. Важливою стороною такої внутрішньої узгодженості є структура права як закономірна організація його елементів. Структура законодавства – теоретична конструкція, що відображає внутрішню побудову законодавства; сукупність взаємодіючих та змістовно узгоджених елементів, яка визначається системою права, потребами впорядкування суспільних відносин та рівнем розвитку юридичної техніки. Вам необхідно порівняти ці дві системи та показати відмінності між ними.

До другого питання. Необхідно дати визначення правової норми та охарактеризувати її основні ознаки. Потрібно проаналізувати співвідношення норм прав з іншими видами соціальних норм. В залежності від різних підстав для класифікації правових норм слід проаналізувати їх види та навести приклади, використовуючи чинне законодавство. Окрему увагу слід приділити спеціалізованим нормам права, тобто приписам “нестандартного” характеру.

До третього питання. При розкритті особливостей структури різних видів правових норм необхідно чітко розрізнити гіпотезу, диспозицію, санкцію, їх різновиди. Слід акцентувати увагу, що не можна змішувати поняття норми права з поняттям статті нормативно-правового акту. Тому слід визначити основні випадки співвідношення норми права та статті нормативно-правового акту, а також, посилаючись на чинне законодавство України, навести приклади способів викладення норм права в статтях нормативно-правового акту.

До четвертого питання. Розкриваючи четверте питання, слід виходити з ідеї, що будь-яка держава має керуватись у своїй діяльності нормами міжнародного права та міждержавних об'єднань. Необхідно виділити форми в яких відбувається взаємодія національного та міжнародного права. доречно проаналізувати способи, якими в національному праві відбувається реалізація норм міжнародного права. окрему увагу, слід приділити проблемам, що виникають в процесі співвідношення міжнародного та національного права в Україні.

#### Запитання до семінару:

- Причини розбіжності деяких галузей права та галузей законодавства.
- Систематизація та уніфікація українського законодавства: принципи та процедури.
- Юридична сила нормативно-правових актів.
- Види елементів права за структурою та їх характеристика.
- Використовуючи нормативно-правові акти, наведіть приклади різних видів структурних елементів норми права.
- Проаналізуйте нормативно-правові акти, що регламентують дію нормативно-правових актів у часі, просторі та за колом осіб.

➤ Розкрийте сутність видів елементів права за структурою (об'єктивне і суб'єктивне право; матеріальне і процесуальне право; приватне і публічне право; регулятивне і охоронне право) та дайте їх порівняльну характеристику.

Завдання для самостійного вивчення:

1. Як співвідносяться між собою система права та система законодавства?
2. З яких структурних елементів складаються система права і система законодавства ?
3. Які Ви знаєте основні види структурної організації законодавства ?
4. В чому особливості різновидів систематизації законодавства ?
5. Що таке уніфікація законодавства і яка її роль в удосконаленні національного законодавства та зближенні правових систем світу ?
6. Які Ви знаєте структурні елементи нормативно-правового акту ?
7. Які елементи складають структуру норми права ?
8. Які підстави для класифікації норм права Ви знаєте ?
9. Чим відрізняються способи викладення норм права у статтях нормативно-правового акту від розташування норм права у статтях нормативно-правового акту ?
10. Що впливає на ефективність норм права ?

## **Тема 5. Актуальні проблеми правового регулювання**

Навчальні питання:

1. Правовий вплив на суспільні відносини.
2. Предмет, методи, способи, типи, сфери, напрями, межі та стадії правового регулювання.
3. Механізм правового регулювання та характеристика його складових елементів.
4. Юридична діяльність, юридичний процес та юридична справа.

Методичні поради з викладання теми:

До першого питання. У багатьох працях вітчизняних та зарубіжних авторів зустрічаються поняття “правове регулювання” та “правовий вплив”. Необхідно мати на увазі, що правовий вплив більш широке поняття, яке характеризує всі напрями та форми впливу права на суспільне життя, включаючи юридичну та інформаційну, ціннісно-орієнтуючу та інші дії права.

До другого питання. Правове регулювання зазвичай розглядають як здійснюваний державою за допомогою всіх юридичних засобів владний вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування, закріплення, охорони і розвитку.

Для цього використовуються певні способи та методи правового регулювання. Правове регулювання базується на певних принципах, має визначені сфери, напрями, типи та стадії, на які необхідно звернути увагу при підготовці до заняття.

До третього питання. Висвітлюючи третє питання слід з'ясувати, якою мірою здійснюється юридичне забезпечення, ефективність дії закону. В цьому допоможе розуміння механізму правового регулювання, під яким розуміють систему всіх державно-правових (юридичних) засобів, за допомогою яких держава здійснює владний вплив на суспільні відносини. Він складається із елементів, які поділені на групи – 1) основні: норми права, нормативно-правові акти, юридичні факти, правовідносини, акти реалізації суб'єктивних прав та юридичних обов'язків; 2) факультативні: інтерпретаційно-правові акти, акти застосування правових норм; 3) допоміжні – правова культура, правосвідомість, законність.

До четвертого питання. Розглядаючи четверте питання слід акцентувати увагу на поняття, об'єктах та типових елементах юридичної діяльності, проаналізувати поняття, ознаки, структуру та види юридичної практики. Окремо слід приділити увагу юридичному процесу, який завжди проходить в межах процесуальної форми та складається з системи різних проваджень. Необхідно проаналізувати види процесуальних актів та виділити особливості механізму процесуального регулювання.

#### Запитання до семінару:

- Категорія “гасмниця” в правовому регулюванні.
- Правові та неправові форми діяльності держави як засіб функціонування механізму правового регулювання.
- Особливості механізму процесуального регулювання.
- Конфліктна юридична діяльність.

#### Завдання для самостійного вивчення:

1. Що називають правовим впливом?
2. Дайте визначення правового регулювання та назвіть його ознаки.
3. Що таке предмет правового регулювання та які його властивості Ви знаєте?
4. Наведіть поняття методу правового регулювання та проаналізуйте його види.
5. Дайте визначення способу правового регулювання та назвіть його види.
6. Що таке тип правового регулювання та які його види виділяються в науковій літературі?

7. Які виділяють види правових та не правових форм діяльності держави як засобів правового регулювання?
8. Перерахуйте та проаналізуйте стадії правого регулювання.
9. Дайте характеристику елементів механізму правового регулювання.
10. Від чого залежить ефективність механізму правового регулювання?

## **Тема 6. Еволюція правової системи України**

### Навчальні питання:

1. Теоретико-методологічні засади формування та розвитку правової системи.
2. Структура правової системи та характеристика її елементів.
3. Правова політика: поняття, форми реалізації, пріоритети.
4. Поняття та типологія правових систем сучасності. Критерії їх класифікації.

### Методичні поради з викладання теми:

До першого питання. При підготовці до першого питання необхідно з'ясувати, що поняття правової системи має охоплювати і відображати загальні ознаки соціальних (суспільних) систем (зокрема, політичної, економічної тощо), найхарактерніші риси права, правових явищ і суть, зміст і форми власне правової системи. У найзагальнішому вигляді правову систему можна визначити як сукупність відносно самостійних, взаємопов'язаних і взаємообумовлених правових та інших поєднаних із ними явищ, передбачених і закріплених правовими нормами, які займають певне місце і відіграють відповідну роль у праві, зумовлену насамперед їх структурою й характером виконуваних ними функцій.

До другого питання. Слід звернути увагу на те, що правова система, як інші соціальні системи, характеризується тим, що її елементи є відносно самостійними і разом з тим, взаємопов'язаними і взаємообумовленими. Це характерно, принаймні, для основних її елементів. Кожний із них займає в ній, як правило, певне місце та відіграє відповідну роль. Елементи правової системи можна поділити на дві групи – статичні та динамічні. Необхідно дати характеристику елементам цих груп.

До третього питання. Під правовою політикою розуміють систему (комплекс) заходів, що здійснюються органами законодавчої, виконавчої та судової влади у правовій сфері. Це – стратегія і тактика, засади, принципи діяльності держави в галузі правотворчості, реалізації та охорони права. За допомогою правової політики відбувається організація діяльності держави у сфері

правового регулювання. При вивченні цього питання слід приділити увагу принципам на яких базується правова політика, її видам та механізмам реалізації в різних сферах життєдіяльності суспільства.

До четвертого питання. Правовий розвиток держав досяг високого рівня. Практично сформувалися національні правові системи. Утвердження ринкових відносин суттєво розширило контакти між державами в цілому, а також між їх органами, громадськими організаціями та громадянами. Відбувається інтернаціоналізація економіки, розвиток міжнародних торговельних зв'язків, збільшення експорту капіталу. У зв'язку з цим виникають потреби і, відповідно, посилюється інтерес до вивчення іноземного законодавства та його порівняння із національним правом. Потрібно приділити увагу сучасним критеріям класифікації правових систем.

#### Запитання до семінару:

- Загальнотеоретичні основи формування європейської правової системи.
- Правова та економічна системи суспільства: аспекти взаємовпливу.
- Трансформація правової системи в період глобалізації.
- Юридична компаративістика як наука та її місце в системі юридичних наук.

#### Завдання для самостійного вивчення:

1. Якими загальними та специфічними властивостями наділена правова система?
2. З яких елементів складається правова система?
3. Перерахуйте види рівнів існування правової системи.
4. Якими механізмами забезпечується функціонування правової системи?
5. Які Ви знаєте фактори формування та напрями реалізації правової політики в Україні?
6. Дайте визначення порівняльного правознавства як юридичної науки та визначте, що є її предметом.
7. Назвіть критерії класифікації правових систем сучасності.
8. Що таке правова сім'я?
9. Дайте характеристику основним правовим сім'ям сучасності.

### **Тема 7. Динамічні процеси у праві**

#### Навчальні питання:

1. Норми права та правовідносини.
2. Форми реалізації права та механізми їх здійснення.

3. Механізм правозастосування та його вплив на суспільство.
4. Проблеми тлумачення норм права.

Методичні поради з викладання теми:

До першого питання. При підготовці до семінарського заняття необхідно виходити з того, що право не може існувати без правовідносин, воно реалізується в правовідносинах, живе і діє в них. Правовідносини – це конкретна форма буття права. Щоб розкрити поняття “правовідносин” потрібно відмежувати їх від інших соціальних відносин – моральних, економічних, політичних, релігійних та інших. Всі суспільні відносини мають вольовий, ідеологічний характер, але правовідносини ще й мають державно-вольовий характер, оскільки державна влада юридично об’єктивує і закріплює ці відносини в системі діючих законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів.

До другого питання. Соціальне призначення права полягає в тому, щоб регулювати поведінку людей. Проте встановлені державою правові норми не можуть виконувати своє регулятивне призначення без складного механізму їх реалізації. Без втілення правових розпоряджень в “житті” норми права “мертві”, інакше кажучи, вони втрачають своє соціальне значення. Висвітлюючи це питання необхідно проаналізувати форми реалізації норм права та механізми їх здійснення. Реалізацію норм права як особливий процес можна розглядати з об’єктивної й суб’єктивної сторони.

До третього питання. Деякі правові норми для своєї реалізації вимагають правозастосувальної діяльності державних органів та посадових осіб. Застосування норм права уповноваженими суб’єктами має особливості, що проявляються в тому, що, по-перше, ця форма реалізації норм права є важливим засобом здійснення керівництва; по-друге, лише вони мають право застосовувати санкції до порушника вимог норм права. При розгляді цього питання окрему увагу слід приділити змісту застосування норм права, функціям, ідеології та стадіям.

До четвертого питання. Тлумачення норм права складає важливу частину правозастосування. У процесі тлумачення встановлюється зміст норми права, її основна мета і соціальна спрямованість, можливі наслідки дії певного акта, виявляються суспільно-історичні обставини його прийняття, умови, у яких відбувається тлумачення, тощо. З методологічного боку слід чітко розрізняти способи і види тлумачення, оскільки від цього залежить юридична сила актів тлумачення. Слід приділити увагу співвідношенню інтерпретаційно-правових актів з іншими правовими актами. Крім того, тлумачення має особливе значення для працівників правоохоронних органів, оскільки застосування права для них є одним із основних обов’язків, тією формою, у якій втілюється їх діяльність.

### Запитання до семінару:

- Правові презумпції, правові преюдиції, правові аксіоми та правові фікції.
- Юридичні колізії та способи їх подолання.
- Прогалини в законодавстві та шляхи їх усунення на сучасному етапі розвитку права.
- Інтерпретаційні акти: поняття, ознаки, види.
- Визначте передумови виникнення правовідносин та покажіть їх взаємозв'язок з нормами права.
- Проаналізуйте роль держави як суб'єкта правовідносин.
- Від чого залежить ефективність правореалізаційного процесу?
- Назвіть форми правозастосовної діяльності держави в умовах впливу глобалізаційних процесів.

### Завдання для самостійного вивчення:

1. Дайте визначення та перерахуйте ознаки правовідносин.
2. Перерахуйте структурні елементи складу правовідносин.
3. Які можна виділити етапи наділення суб'єктів права юридичними властивостями правовідносин?
4. Що таке юридичний факт? Назвіть його ознаки, функції та види.
5. Які форми реалізації норм права Ви знаєте?
6. Чому застосування норм права називають особливою формою реалізації?
7. Які виділяють стадії застосування норм права?
8. Чим викликана необхідність тлумачення норм права?
9. В чому відмінність між способами та прийомами тлумачення норм права?
10. Які існують критерії істинності та правильності результатів тлумачення норм права?

## **Тема 8. Поведінка особи та її юридичні наслідки**

### Навчальні питання:

1. Сучасна концепція правової поведінки особи.
2. Державно-правовий примус та юридична відповідальність як різновид соціальної відповідальності.
3. Пільги, заохочення, стимули та обмеження в праві.
4. Юридичний конфлікт та проблеми його врегулювання.

### Методичні поради з викладання теми:

До першого питання. При підготовці до семінарського заняття необхідно виходити з того, що особливий інтерес для юридичної науки та практики, складає поведінка людей у сфері правового впливу, тобто поведінка, яка врегульована правом. В юридичній літературі така поведінка називається правовою. При висвітленні цього питання потрібно аналізувати поведінку не лише із юридичної, але й соціальної сторони. При розгляді даного питання необхідно звернути увагу на різновиди правової поведінки – об'єктивно-протиправну та зловживання правом. Розвиток і потреби юридичної практики вимагають більш диференційованого підходу до цього питання, бо різні види правових дій потребують відповідної правової регламентації.

До другого питання. Одним із основних засобів забезпечення правомірної поведінки та боротьби із правопорушеннями є юридична відповідальність. Основною рисою юридичної відповідальності є її тісний зв'язок із правом і державним примусом. Розглядаючи юридичну відповідальність, необхідно виходити з того, що вона визначається у двох аспектах – перспективна (позитивна) і ретроспективна (негативна).

До третього питання. В умовах формування ринкових механізмів у державному управлінні пріоритетним стає відхід від адміністративних методів. Різко зростає роль пільг, заохочень. Правовою пільгою є правомірне полегшення положення суб'єкта, яке дозволяє йому більш повно задовольнити свої інтереси. Під правовими заохоченнями необхідно розуміти форму та міру юридичного схвалення добровільної правомірної поведінки, в результаті чого суб'єкт нагороджується і для нього наступають позитивні наслідки. Зовнішній вплив на волю та свідомість людей за допомогою права, зазвичай зводиться до двох методів – стимулювання певних видів діяльності та методу владних приписів, реалізація якого забезпечується можливістю застосування заходів примусу (встановлення певних обмежень).

До четвертого питання. Здійснення в українському суспільстві глибоких державно-правових змін характеризується значним посиленням соціально-правових протиріч, поширенням колізій та виникненням численних юридичних конфліктів у сфері права. Юридичний конфлікт є різновидом конфлікту соціального, відтворює всі його головні риси й ознаки, але з певними особливостями, притаманними правовій сфері. Юридичний конфлікт складається з окремих елементів та має загальні й специфічні функції.

#### Запитання до семінару:

➤ Державний контроль над злочинністю та профілактика правопорушень.

- Підстави притягнення, звільнення та які виключають юридичну відповідальність.
- Правові засоби: поняття, ознаки та зміст.
- Правовий нігілізм та правовий ідеалізм: аспекти співвідношення.
- Дайте порівняльно-правову характеристику правопорушень.
- В чому відмінність між перспективною та ретроспективною юридичною відповідальністю ?
- Порівняйте ознаки правових пільг та правових заохочень.
- Яку роль відіграють стимули та обмеження в правових режимах ?
- Підготуйте обґрунтовані пропозиції щодо профілактики юридичних конфліктів.

#### Завдання для самостійного вивчення:

1. В чому відмінність між правовою та правомірною поведінкою?
2. Перерахуйте складові елементи механізму правової поведінки.
3. Поясніть особливості об'єктивно протиправної поведінки та зловживання правом.
4. Які Ви знаєте причини правопорушень?
5. Назвіть підстави притягнення, звільнення та які виключають юридичну відповідальність.
6. Наведіть підстави для класифікації юридичної відповідальності.
7. Які існують функції правових пільг?
8. За допомогою яких засобів відбувається стимулювання в праві?
9. З яких елементів складається юридичний конфлікт ?
10. Як співвідносяться правовий нігілізм та правовий ідеалізм ?

#### **Самостійна робота**

Зміст самостійної роботи здобувача освіти з навчальної дисципліни «Актуальні питання теорії держави і права» передбачає підготовку до аудиторних занять шляхом опанування матеріалів лекції, вивчення базової і додаткової літератури, періодичних видань, інтернет-джерел та судової практики, виконання практичних завдань (написання рефератів, аналіз проблемних ситуацій, підготовка результатів власних досліджень до виступу на конференціях, участь в конкурсах наукових робіт, підготовці та публікації наукових статей, тез тощо) протягом семестру; самостійне опрацювання окремих тем навчальної дисципліни; підготовку доповідей та презентацій за тематикою практичних занять; переклад іноземних текстів установлених обсягів; опрацювання матеріалів правозастосовної практики, підготовку аналітичних і порівняльних висновків та формування навичок науково-правового аналізу; виконання індивідуальних

завдань; підготовку до усіх видів контролю, у тому числі модульних контрольних робіт і підсумкової атестації; підготовку юридичних документів, інші види діяльності, що використовуються в Академії, Інституті і кафедрі.

### **Завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти**

#### **Тема 1. держава: сутність, поняття, структура, функції та механізм.**

##### **Завдання для самостійної роботи:**

1. Опрацюйте та проаналізуйте спеціальну літературу щодо розгляду концепцій “сильної держави” та “ідеальної держави”.
2. Проаналізуйте ознаки державного суверенітету закріплені у Декларації про державний суверенітет України від 16 липня 1990 року.
3. Обґрунтуйте положення ст. 1 Конституції України, що Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава.
4. Які проблеми ускладнюють класифікацію форм держави ?
5. Чи погоджуєтесь Ви з розподілом функцій держави на основні та неосновні, постійні та тимчасові, внутрішні та зовнішні? Аргументуйте свою позицію.
6. Проаналізуйте зміст понять “державна служба”, “служба в органах місцевого самоврядування” та “служба в комерційних організаціях”.

##### **Реферати:**

- Квazідержави на пострадянському просторі.
- Взаємна відповідальність особи і держави.
- Соціальна правова держава: причини, умови та шляхи формування.
- Держава та громадянське суспільство: аспекти співвідношення.

##### **Питання для самоконтролю:**

1. Що таке держава та які основні ознаки їй притаманні?
2. Які Ви знаєте теорії походження держави?
3. Назвіть історичні типи держави.
4. Перерахуйте ознаки та принципи побудови правової держави.
5. Які основні риси соціальної держави?
6. В чому полягає сутність форми та змісту суверенітету?
7. Які Ви знаєте сучасні тенденції еволюції форм держави ?
8. Перерахуйте критерії класифікації функцій держави.
9. Назвіть історико-політичні та теоретико-правові підстави структурування та функціонування державного апарату України.
10. Які інститути системи “стримувань та противаг” передбачені законодавством України?

## **Тема 2. Аспекти співвідношення держави та політичної системи суспільства.**

### **Завдання для самостійної роботи:**

1. Проаналізуйте погляди різних вчених щодо розуміння політики, політичних відносин та політичної системи.
2. Виділіть закономірності розвитку політичної системи суспільства.
3. Наведіть аргументи щодо розходження державної та політичної влад.
4. Проілюструйте нові тенденції в розвитку влади.
5. Сформулюйте підстави, що обумовлюють центральне місце держави в політичній системі суспільства.
6. Перерахуйте шляхи модернізації політичної системи суспільства в Україні.
7. Яким Ви бачите політичне майбутнє України враховуючи глобалізаційні процеси, що відбуваються у світі?

### **Реферати:**

- Політичний конфлікт: політико-правова характеристика.
- Влада та право.
- Характеристика політичної системи України на сучасному етапі.
- Концепції обмеження державної влади.

### **Питання для самоконтролю:**

1. В чому відмінність між розумінням політичної системи суспільства в широкому та вузькому значеннях?
2. Які Ви знаєте основні підсистеми функціонування політичної системи?
3. Перерахуйте які виділяють види суб'єктів політики.
4. Які елементи політичної системи виділять при широкому підході до її розуміння?
5. Що таке політичний плюралізм?
6. Дайте визначення соціальної влади.
7. Перерахуйте ознаки державної влади.
8. Що таке політична влада?
9. Яке місце займає держава в політичному житті будь-якої країни?
10. Назвіть які існують проблеми становлення та розвитку політичної системи в Україні.

## **Тема 3. Право як соціокультурне явище розвитку цивілізації.**

### **Завдання для самостійної роботи:**

1. Знайдіть та порівняйте визначення права, викладені в роботах С.С. Алексєєва, М.С. Кельмана, М.І. Козюбри, В.В Копейчикова, О.Г. Мурашина,

В.С. Нерсисянца, П.М. Рабіновича, О.Ф. Скакун. Вкажіть на їх позитивні риси та недоліки.

2. Назвіть основні вияви цінності права та охарактеризуйте їх сутність.
3. Сформулюйте ефективні напрями впливу права на відносини особистості та держави.
4. Проаналізуйте, що слід розуміти під технічними засобами, технічними прийомами та технічними правилами.
5. Наведіть приклади джерел права Європейського Союзу.

#### **Реферати:**

- Сучасне право в умовах глобалізації.
- Фундаментальні правові цінності сучасного суспільства.
- Взаємозв'язок та взаємовплив права, економіки та політики.
- Правотворча діяльність суб'єктів права.

#### **Питання для самоконтролю:**

1. Дайте визначення права і перерахуйте його основні ознаки.
2. Назвіть сучасні концепції праворозуміння.
3. Які види функцій права Ви знаєте?
4. Наведіть класифікацію принципів права.
5. Як співвідносяться поняття “правоутворення”, “правотворчість” та “законотворчість”?
6. Які Ви знаєте стадії правотворчості?
7. Хто наділений правом законодавчої ініціативи у відповідності до Конституції України?
8. Що таке юридична техніка?
9. Які види джерел права Вам відомі?

**Тема 4. Внутрішня будова права України та зовнішня форма його прояву.**

#### **Завдання для самої роботи:**

1. Визначте причини розбіжностей ряду галузей права та галузей законодавства.
2. Проаналізуйте ознаки, що відрізняють норми права від норм поведінки в первісному суспільстві.
3. На прикладі норм права проаналізуйте їх співвідношення з іншими соціальними нормами.
4. Використовуючи нормативно-правові акти, наведіть приклади різних видів структурних елементів норми права.
5. Проаналізуйте нормативно-правові акти, що регламентують дію нормативно-правових актів у часі, просторі та за колом осіб.

6. Розкрийте сутність видів елементів права за структурою (об'єктивне і суб'єктивне право; матеріальне і процесуальне право; приватне і публічне право; регулятивне і охоронне право) та дайте їх порівняльну характеристику.

#### **Реферати:**

- Причини розбіжності деяких галузей права та галузей законодавства.
- Систематизація та уніфікація українського законодавства: принципи та процедури.
- Юридична сила нормативно-правових актів.
- Види елементів права за структурою та їх характеристика.

#### **Питання для самоконтролю:**

1. Як співвідносяться між собою система права та система законодавства ?
2. З яких структурних елементів складаються система права і система законодавства ?
3. Які Ви знаєте основні види структурної організації законодавства ?
4. В чому особливості різновидів систематизації законодавства ?
5. Що таке уніфікація законодавства і яка її роль в удосконаленні національного законодавства та зближенні правових систем світу ?
6. Які Ви знаєте структурні елементи нормативно-правового акту ?
7. Які елементи складають структуру норми права ?
8. Які підстави для класифікації норм права Ви знаєте ?
9. Чим відрізняються способи викладення норм права у статтях нормативно-правового акту від розташування норм права у статтях нормативно-правового акту ?
10. Що впливає на ефективність норм права?

## **Модуль 2. Дія права в сучасному суспільстві.**

### **Тема 5. Актуальні проблеми правового регулювання.**

#### **Завдання для самостійної роботи:**

1. Перерахуйте ознаки, що відрізняють правове регулювання від правового впливу.
2. Дайте характеристику техніки правового регулювання ?
3. Проаналізуйте фактори, що обумовлюють правове регулювання.
4. Визначте роль юридичної діяльності в механізмі правового регулювання.
5. Виділіть пріоритетні напрями правового регулювання в сучасній Україні.

### **Реферати:**

- Категорія “таємниця” в правовому регулюванні.
- Правові та неправові форми діяльності держави як засіб функціонування механізму правового регулювання.
- Особливості механізму процесуального регулювання.
- Конфліктна юридична діяльність.

### **Питання для самоконтролю:**

1. Що називають правовим впливом і по яких каналах він здійснюється?
2. Дайте визначення правового регулювання та назвіть його ознаки.
3. Що таке предмет правового регулювання та які його властивості Ви знаєте?
4. Наведіть поняття методу правового регулювання та проаналізуйте його види.
5. Дайте визначення способу правового регулювання та назвіть його види.
6. Що таке тип правового регулювання та які його види виділяються в науковій літературі?
7. Які виділяють види правових та не правових форм діяльності держави як засобів правового регулювання?
8. Перерахуйте та проаналізуйте стадії правого регулювання.
9. Дайте характеристику елементів механізму правового регулювання.
10. Від чого залежить ефективність механізму правового регулювання?

## **Тема 6. Еволюція правової системи України.**

### **Завдання для самостійної роботи:**

1. Проаналізуйте основні еволюційні процеси в правовій системі України в радянській та пострадянській період.
2. Дайте характеристику принципів правової системи України.
3. Назвіть пріоритетні напрями правової політики в сучасній Україні.
4. Розкрийте сутність концепції еволюційного розвитку правової системи в перехідний період.
5. Покажіть роль юридичної практики у правовій системі України.

### **Реферати:**

- Загальнотеоретичні основи формування європейської правової системи.
- Правова та економічна системи суспільства: аспекти взаємовпливу.
- Трансформація правової системи в період глобалізації.
- Юридична компаративістика як наука та її місце в системі юридичних наук.

### **Питання для самоконтролю:**

1. Якими загальними та специфічними властивостями наділена правова система?
2. З яких елементів складається правова система?
3. Перерахуйте види рівнів існування правової системи.
4. Якими механізмами забезпечується функціонування правової системи?
5. Які Ви знаєте фактори формування та напрями реалізації правової політики в Україні?
6. Дайте визначення порівняльного правознавства як науки та визначте, що є її предметом.
7. Назвіть критерії класифікації правових систем сучасності.
8. Що таке правова сім'я?
9. Дайте характеристику основним правовим сім'ям сучасності.

## **Тема 7. Динамічні процеси у праві.**

### **Завдання для самостійної роботи:**

1. Визначте передумови виникнення правовідносин та покажіть їх взаємозв'язок з нормами права.
2. Проаналізуйте роль держави як суб'єкта правовідносин.
3. Від чого залежить ефективність правореалізаційного процесу?
4. Назвіть форми правозастосовної діяльності держави в умовах впливу глобалізаційних процесів.

### **Реферати:**

- Правові презумпції, правові преюдиції, правові аксіоми та правові фікції.
- Юридичні колізії та способи їх подолання.
- Прогалини в законодавстві та шляхи їх усунення на сучасному етапі розвитку права.
- Інтерпретаційні акти: поняття, ознаки, види.

### **Питання для самоконтролю:**

1. Дайте визначення та перерахуйте ознаки правовідносин.
2. Перерахуйте структурні елементи складу правовідносин.
3. Які можна виділити етапи наділення суб'єктів права юридичними властивостями правовідносин?
4. Що таке юридичний факт? Назвіть його ознаки, функції та види.
5. Які форми реалізації норм права Ви знаєте?
6. Чому застосування норм права називають особливою формою реалізації?
7. Які виділяють стадії застосування норм права?
8. Чим викликана необхідність тлумачення норм права ?

9. В чому відмінність між способами та прийомами тлумачення норм права?
10. Які існують критерії істинності та правильності результатів тлумачення норм права?

### **Тема 8. Поведінка особи та її юридичні наслідки.**

#### **Завдання для самостійної роботи:**

1. Дайте порівняльно-правову характеристику правопорушень.
2. В чому відмінність між перспективною та ретроспективною юридичною відповідальністю?
3. Порівняйте ознаки правових пільг та правових заохочень.
4. Яку роль відіграють стимули та обмеження в правових режимах ?
5. Підготуйте обґрунтовані пропозиції щодо профілактики юридичних конфліктів.

#### **Реферати**

- Державний контроль над злочинністю та профілактика правопорушень.
- Підстави притягнення, звільнення та які виключають юридичну відповідальність.
- Правові засоби: поняття, ознаки та зміст.
- Правовий нігілізм та правовий ідеалізм: аспекти співвідношення.

#### **Питання для самоконтролю:**

1. В чому відмінність між правовою та правомірною поведінкою?
2. Перерахуйте складові елементи механізму правової поведінки.
3. Поясніть особливості об'єктивно протиправної поведінки та зловживання правом.
4. Які Ви знаєте причини правопорушень?
5. Назвіть підстави притягнення, звільнення та які виключають юридичну відповідальність.
6. Наведіть підстави для класифікації юридичної відповідальності.
7. Які існують функції правових пільг?
8. За допомогою яких засобів відбувається стимулювання в праві?
9. З яких елементів складається юридичний конфлікт ?
10. Як співвідносяться правовий нігілізм та правовий ідеалізм ?

#### **Індивідуальні завдання**

Індивідуальна робота здобувачів освіти включає в себе: підготовку наукових доповідей та есе; розробку порівняльних схем, таблиць; участь в роботі наукових конференцій та гуртків; опублікування тез наукових доповідей і статей.

Зазначений вище перелік видів індивідуальної роботи не є вичерпним та носить гнучкий характер. Вибір конкретної теми й виду індивідуальної роботи студента відбувається на початку навчального семестру за погодженням з завідувачем профільної кафедри або його заступником. Організацію, контроль та оцінку якості її виконання здійснює викладач та/або науковий керівник, закріплений кафедрою за академічною групою, до якого студентам потрібно звертатися в разі виникнення запитань. Результати виконаної індивідуальної роботи надаються студентом викладачу у паперовому або електронному вигляді до початку навчальної сесії.

Індивідуальні завдання є складовою частиною організації освітнього процесу з навчальної дисципліни та спрямовані на формування і розвиток у здобувачів вищої освіти навичок самостійної, дослідницької й аналітичної діяльності. Їх виконання забезпечує поглиблення та систематизацію теоретичних знань, отриманих під час аудиторних занять, а також сприяє набуттю практичних умінь застосування положень конституційно-правової науки для розв'язання актуальних професійних завдань.

Виконання індивідуальних завдань здійснюється здобувачем вищої освіти самостійно із можливістю отримання консультаційної підтримки з боку науково-педагогічного працівника. Консультації спрямовані на уточнення структури роботи, визначення джерельної бази, формування методологічних підходів та коригування змістового наповнення завдання. У разі виконання завдань комплексного або міждисциплінарного характеру допускається їх підготовка групою здобувачів із розподілом обов'язків та визначенням індивідуального внеску кожного учасника.

Консультація є формою своєрідного інтерв'ю викладача, на якому він відповідає на ті чи інші запитання студентів щодо проблемних або ж спірних аспектів навчального матеріалу. Консультації можуть бути як індивідуальними, так і груповими (передзаліковими). Короткі індивідуальні консультації з усіх питань навчального курсу, які цікавлять студентів, можна отримати як перед початком, так і після лекції чи практичного заняття, а в певних випадках і під час таких занять, а більш розгорнуті відповіді – на кафедрі згідно із затвердженим графіком чергувань викладача по кафедрі, у тому числі і з використанням засобів відеозв'язку, а також на груповій консультації, яка зазвичай проводиться перед іспитом або заліком.

З дисципліни «Актуальні питання теорії держави і права» індивідуальні завдання можуть реалізовуватися у різних формах, зокрема: підготовка та публікація наукової статті, підготовка доповіді й участь у роботі наукової конференції, розроблення мультимедійної презентації, аналітичного огляду судової практики, порівняльно-правового дослідження тощо. Обрана форма

виконання повинна відповідати змісту дисципліни та сприяти досягненню визначених програмних результатів навчання.

Тематика завдань формується з урахуванням сучасних тенденцій розвитку права, практики його застосування та наукових підходів до вирішення проблемних питань галузі.

Мінімальні та максимальні строки видачі, виконання та захисту індивідуальних завдань доводяться до відома здобувачів освіти викладачем на початку семестру. Дотримання визначених термінів є обов'язковою умовою належного оцінювання результатів навчання.

Оцінювання результатів виконання індивідуальних завдань здійснюється відповідно до встановлених критеріїв та передбачає нарахування додаткових (бонусних) балів: за підготовку та публікацію наукової статті – до 12 балів; за виступ із доповіддю на науковій конференції – до 8 балів; за підготовку та представлення презентації – до 10 балів. Конкретна кількість балів визначається з урахуванням якості змісту, рівня наукової аргументації, самостійності виконання та дотримання встановлених вимог до оформлення результатів роботи.

Підготовка тематичної презентації (тема, терміни тощо), а також виконання інших видів індивідуальних завдань погоджується здобувачем освіти із викладачем.

Критерії та умови підготовки, оформлення та публікації наукових матеріалів (статей, тез, доповідей) визначаються безпосередньо оргкомітетом наукової конференції, редакційною колегією видання або установою-організатором.

Умови підготовки, оформлення та критерії оцінювання презентацій визначаються цією програмою (кафедрою).

Індивідуальна робота також студентів включає в себе: підготовку наукових доповідей та есе; розробку порівняльних схем, таблиць; участь в роботі наукових конференцій та гуртків; опублікування тез наукових доповідей і статей.

Зазначений вище перелік видів індивідуальної роботи не є вичерпним та носить гнучкий характер. Вибір конкретної теми й виду індивідуальної роботи студента відбувається на початку навчального семестру за погодженням з завідувачем профільної кафедри або його заступником. Організацію, контроль та оцінку якості її виконання здійснює викладач та/або науковий керівник, закріплений кафедрою за академічною групою, до якого студентам потрібно звертатися в разі виникнення запитань. Результати виконаної індивідуальної роботи надаються студентом викладачу у паперовому або електронному вигляді до початку навчальної сесії.

Есе являє собою самостійно виконаний студентом науковий, критичний чи інший нарис, який вирізняється оригінальністю суджень і вишуканістю форми. Тема есе погоджується з викладачем, виконується письмово обсягом 3-5 сторінок.

Завершальним етапом вивчення навчальної дисципліни є залік, який відбувається в усній чи письмовій формі.

### **Методи навчання**

Методи навчання становлять систему впорядкованих способів спільної діяльності науково-педагогічного працівника та здобувачів вищої освіти, спрямованих на досягнення визначених програмних результатів навчання, формування загальних і фахових компетентностей, а також ефективне розв'язання навчально-виховних завдань. Реалізація методів навчання здійснюється через сукупність дидактичних прийомів, організаційних форм та відповідних засобів освітньої діяльності.

Під час викладання та опанування навчальної дисципліни «Актуальні проблеми механізму захисту прав людини» застосовується комплекс методів, що забезпечують поєднання теоретичної підготовки з практичною спрямованістю навчання.

#### ***1. Словесні методи***

До словесних методів належать способи вербального викладення та опрацювання навчального матеріалу, зокрема: розповідь, пояснення, лекція, бесіда, дискусія. Зазначені методи передбачають описове розкриття змісту тем, тлумачення сутності правових явищ, категорій і процесів, аналіз нормативно-правових положень, а також перевірку рівня самостійного засвоєння матеріалу здобувачами освіти. Їх використання сприяє формуванню системного бачення проблем правового регулювання та розвитку навичок професійної аргументації.

#### ***2. Наочні методи***

Наочні методи передбачають використання візуальних засобів навчання з метою підвищення ефективності сприйняття та осмислення інформації. У межах дисципліни застосовуються демонстрація схем, таблиць, структурно-логічних моделей, діаграм, ілюстративних матеріалів, відеофрагментів та інших засобів візуалізації. Використання наочності забезпечує кращу систематизацію складних правових конструкцій, сприяє формуванню аналітичного мислення та полегшує засвоєння теоретичних положень.

#### ***3. Практичні методи***

Практичні методи орієнтовані на формування професійних умінь і навичок, зокрема здатності оперувати конституційно-правовими категоріями, аналізувати та застосовувати норми права, вирішувати практичні ситуації у сфері публічно-правових відносин. Реалізація зазначених методів здійснюється під час

семінарських занять, виконання індивідуальних завдань, розв'язання кейсів, аналізу судової практики та моделювання правових ситуацій.

Практична складова навчання спрямована на інтеграцію теоретичних знань із реальними правозастосовними процесами, що забезпечує професійну орієнтацію здобувачів освіти.

### ***Методи за рівнем самостійної пізнавальної діяльності***

З метою активізації інтелектуальної діяльності здобувачів вищої освіти у процесі навчання застосовуються також методи, диференційовані за рівнем самостійності мислення:

- *метод проблемного викладу*, що передбачає постановку наукової або практичної проблеми та послідовне розкриття шляхів її вирішення;
- *частково-пошуковий (евристичний) метод*, спрямований на залучення здобувачів до самостійного пошуку окремих елементів розв'язання поставленого завдання;
- *дослідницький метод*, який передбачає виконання самостійних наукових досліджень, аналіз правових джерел, формулювання власних висновків і пропозицій.

Комплексне поєднання зазначених методів забезпечує належний рівень теоретичної підготовки, розвиток критичного мислення та формування стійких професійних компетентностей у сфері захисту прав людини.

### **Методи та форми контролю, критерії оцінювання результатів навчання. Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти**

Методи контролю є сукупністю способів діагностичної діяльності, спрямованих на забезпечення зворотного зв'язку в освітньому процесі та визначення рівня досягнення програмних результатів навчання. Їх застосування дає можливість отримати об'єктивні дані щодо успішності засвоєння навчального матеріалу, результативності організації навчального процесу та сформованості у здобувачів вищої освіти відповідних компетентностей.

Контрольні заходи покликані встановити відповідність рівня набутих знань, умінь і практичних навичок вимогам стандартів вищої освіти, освітньо-професійної програми та робочої програми навчальної дисципліни. Оцінювання здійснюється з урахуванням принципів системності, об'єктивності, прозорості та академічної доброчесності.

### ***Самоконтроль***

Самоконтроль є важливим елементом навчальної діяльності та спрямований на формування здатності здобувачів освіти до самооцінювання рівня засвоєння навчального матеріалу. Він передбачає самостійне виконання тестових завдань, аналіз правильності розв'язання практичних ситуацій, перевірку конспектів,

підготовку до семінарських занять та інших форм роботи. Розвиток навичок самоконтролю сприяє підвищенню відповідальності здобувачів за результати власного навчання.

### ***Кафедральний контроль***

Кафедральний контроль здійснюється з метою моніторингу якості підготовки здобувачів вищої освіти з навчальної дисципліни на різних етапах її вивчення. Він може реалізовуватися у формі:

- поточного контролю;
- рубіжного контролю;
- підсумкового семестрового контролю.

Такий підхід забезпечує поетапне відстеження динаміки навчальних досягнень та своєчасне коригування освітнього процесу.

### **Види контролю результатів навчання**

В освітньому процесі застосовуються такі основні види контролю:

- поточний контроль протягом семестру;
- виконання та захист контрольних робіт, передбачених навчальним планом;
- приймання та оцінювання індивідуальних завдань;
- підсумковий семестровий контроль.

***Поточний контроль*** здійснюється під час усіх видів аудиторних занять упродовж семестру. Його формами можуть бути усне опитування, письмові роботи, тестування, колоквіуми, аналіз практичних ситуацій, виступи здобувачів під час обговорення питань на семінарських заняттях тощо. Результати поточного оцінювання доводяться до відома здобувачів своєчасно та в установленому порядку.

Можливості поточного контролю є надзвичайно широкими: мотивація навчання, стимулювання навчально-пізнавальної діяльності, диференційований підхід до навчання, індивідуалізація навчання тощо.

***Форми участі здобувачів вищої освіти у навчальному процесі***, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає;
- систематичність роботи на семінарських заняттях, активність під час обговорення питань;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття;
- аналіз законодавства та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;

- самостійне опрацювання тем;

*Методи поточного контролю:* усний контроль (опитування, бесіда, доповідь, повідомлення тощо); письмовий контроль (контрольна робота, реферат, виклад матеріалу на задану тему в письмовій формі тощо); комбінований контроль; презентація самостійної/індивідуальної роботи; спостереження як метод контролю; тестовий контроль (тести закритої форми: тест-альтернатива, тест-відповідність); проблемні ситуації, метод самоконтролю та самооцінки; оцінювання кейс-завдань.

### Система оцінювання та вимоги.

Таблиця розподілу балів, які отримують здобувачі вищої освіти\*

Теми	Поточний контроль знань								Модульна контрольна робота	Залік**	Загальна кількість балів
	Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8			
Робота на семінарському занятті	6	6	6	6	6	6	6	6	26	Відповідно до умов визначених Положенням про систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти "ПрАТ"ВНЗ"МА УП"	100
Самостійна робота	4	4	4	4	4	4	4	4			

Робота на семінарському занятті оцінюється у 6 балів.

\*Таблиця містить інформацію про максимальні бали за кожен вид навчальної роботи здобувача вищої освіти.

Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність здобувачу освіти виставляють оцінки з урахуванням затверджених критеріїв оцінювання для відповідної дисципліни.

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти та розподіл балів, які вони отримують, регламентуються «Положенням про систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у «Приватному акціонерному товаристві «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом» (<https://maup.com.ua/assets/files/yakist/studcentr/polozhennya-pro-sistemu-ocinyuvannya-rezultativ-navchannya-zdobuvachiv-vishhoi-osviti.pdf>).

Модульний контроль проводиться на останньому занятті модуля у письмовій формі, у вигляді тестування.

Підсумковий семестровий контроль з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми конституційного права України» є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти. Він проводиться в терміни, встановлені графіком навчального процесу, та в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою навчальної дисципліни.

Підсумковий контроль проводиться у формі **заліку** (письмово). Здобувача освіти допускають до семестрового контролю за умови виконання ним усіх видів робіт.

Семестровий контроль у формі заліку передбачає, що підсумкова оцінка з дисципліни визначається як сума (проста або зважена) балів за змістовими модулями. Залік виставляється за результатами роботи здобувача освіти впродовж усього семестру. Рейтингова оцінка здобувача освіти складається з балів, отриманих здобувачем за результатами заходів поточного контролю, заохочувальних балів.

Здобувачі освіти, які виконали всі умови допуску до заліку та мають рейтингову оцінку 60 і більше балів, отримують відповідну до набраного рейтингу оцінку без додаткових випробувань.

\*\*Зі здобувачами, які виконали всі умови допуску до заліку та мають рейтингову оцінку менше 60 балів, а також з тими здобувачами, хто бажає підвищити свою рейтингову оцінку, на останньому за розкладом занятті з дисципліни в семестрі викладач проводить підсумковий семестровий контроль у вигляді заліку.

Для заочної форми навчання залік є обов'язковою складовою підсумкового оцінювання.

**Оцінювання додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності.** До додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності відносять участь здобувачів у роботі наукових конференцій, наукових гуртків здобувачів і проблемних груп, підготовці публікацій, участь у Всеукраїнських олімпіадах і конкурсах та Міжнародних конкурсах тощо понад обсяги завдань, які встановлені відповідною робочою програмою навчальної дисципліни.

За рішенням кафедри здобувачам освіти, які брали участь у науково-дослідній роботі та виконували певні види додаткових (індивідуальних) видів навчальної діяльності, можуть присуджуватися заохочувальні (бонусні) бали за визначену освітню компоненту.

Також, заохочувальні бали можуть нараховуватися, якщо здобувач освіти, наприклад, виконав і захистив певні види робіт, відвідував всі лекції, семінарські й практичні заняття, має власний рукописний конспект лекцій та опрацьований додатковий навчальний матеріал, немає пропусків занять без поважних причин, відвідував додаткові консультації за участі лектора тощо.

Сума заохочувальних балів враховується при виставленні підсумкових балів в заліково-екзаменаційну відомість (але не більше **89 балів** в загальному підсумку) і може бути автоматично зарахована при виставленні підсумкової семестрової оцінки з відповідної освітньої компоненти.

Заохочувальні бали не є нормативними і не входять до таблиці розподілу балів, які отримують здобувачі вищої освіти та основної шкали системи оцінювання.

Один захід може бути підставою для виставлення заохочувальних балів лише за однією найбільш релевантною освітньою компонентою.

Для оцінювання результатів навчання здобувача вищої освіти впродовж семестру застосовується 100-бальна, національна та шкала ЄКТС оцінювання.

### Шкала підсумкового оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C	задовільно	
68-74	D		
60-67	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

### Ресурсне забезпечення навчальної дисципліни

В освітньому процесі використовуються навчальні аудиторії, бібліотека, мультимедійний проектор та комп'ютер для проведення лекційних та семінарських занять з елементами презентації. Вивчення окремих тем і виконання практичних завдань потребує доступу до інформації зі всієї світової мережі Інтернет, який забезпечується безкоштовною мережею Wi-Fi.

### Контрольні питання з навчальної дисципліни «Актуальні питання теорії держави і права»

1. Основні сучасні підходи до розуміння держави.
2. Соціодинаміка державного устрою та проблеми державного суверенітету.
3. Функції сучасної української держави.

4. Механізм держави в умовах реформування.
5. Напрями удосконалення діяльності державного апарату.
6. Взаємна відповідальність особи і держави.
7. Соціальна правова держава: причини, умови та шляхи формування.
8. Держава та громадянське суспільство: аспекти співвідношення.
9. Політична система суспільства та її трансформація в епоху глобалізації.
10. Особистість в політичній системі суспільства.
11. Співвідношення політичної, економічної та духовної систем.
12. Характеристика елементів політичної системи суспільства.
13. Місце та роль держави в політичній системі суспільства.
14. Влада в демократичній державі.
15. Концепції обмеження державної влади.
16. Політичний конфлікт: політико-правова характеристика.
17. Підходи до праворозуміння в сучасній юридичній науці.
18. Соціальна цінність права, його сутність та зміст.
19. Фундаментальні правові цінності сучасного суспільства.
20. Взаємозв'язок та взаємовплив права, економіки та політики.
21. Правотворча діяльність суб'єктів права.
22. Механізм правоутворення та його відмінність від категорій формулювання права, правотворчість, законодавчий процес.
23. Система джерел права сучасності.
24. Співвідношення форм та джерел права.
25. Система права та система законодавства: єдність та розбіжності.
26. Причини розбіжності деяких галузей права та галузей законодавства.
27. Систематизація та уніфікація українського законодавства: принципи та процедури.
28. Наступність та запозиченість в праві. Правова аккультурація.
29. Види елементів права за структурою та їх характеристика.
30. Норми права в системі соціонормативного регулювання.
31. Особливості структури норми права та способи її викладення в статтях нормативно-правових актів.
32. Норми національного та міжнародного права: взаємовплив та взаємозалежність.
33. Правовий вплив на суспільні відносини.
34. Предмет, методи, способи, типи, сфери, напрями, межі та стадії правового регулювання.
35. Шляхи підвищення ефективності правового регулювання.
36. Правові та неправові форми діяльності держави як засіб функціонування механізму правового регулювання.

37. Характеристика складових елементів механізму правового регулювання.
38. Особливості механізму процесуального регулювання.
39. Юридична діяльність, юридичний процес та юридична справа.
40. Конфліктна юридична діяльність.
41. Теоретико-методологічні засади формування та розвитку правової системи.
42. Структура правової системи та характеристика її елементів.
43. Правова та економічна системи суспільства: аспекти взаємовпливу.
44. Трансформація правової системи в період глобалізації.
45. Поняття та типологія правових систем сучасності. Критерії їх класифікації.
46. Правова система, система права та правова сім'я: аспекти співвідношення.
47. Правова політика: поняття, форми реалізації, пріоритети.
48. Загальнотеоретичні основи формування європейської правової системи.
49. Юридична компаративістика як наука та її місце в системі юридичних наук.
50. Юридичний факт в системі правовідносин.
51. Ефективність дії норм права в сучасній Україні.
52. Форми реалізації права та механізми їх здійснення.
53. Механізм правозастосування та його вплив на суспільство.
54. Проблеми тлумачення норм права.
55. Правові презумпції та правові преюдиції: поняття, ознаки.
56. Правові аксіоми та правові фікції: поняття, ознаки.
57. Юридичні колізії та способи їх подолання.
58. Прогалини в законодавстві та шляхи їх усунення на сучасному етапі розвитку права.
59. Інтерпретаційні акти: поняття, ознаки, види.
60. Сучасна концепція правової поведінки особи.
61. Державний контроль над злочинністю та профілактика правопорушень.
62. Підстави притягнення, звільнення та які виключають юридичну відповідальність.
63. Державно-правовий примус та юридична відповідальність як різновид соціальної відповідальності.
64. Пільги, заохочення, стимули та обмеження в праві.
65. Юридичний конфлікт та його профілактика..

66. Правові засоби: поняття, ознаки та зміст.
67. Правовий нігілізм та правовий ідеалізм: аспекти співвідношення.
68. Правовий консенсус та правовий популізм.
69. Державно-правовий примус та юридична відповідальність як різновид соціальної відповідальності.
70. Пільги, заохочення, стимули та обмеження в праві. Юридичний конфлікт та його профілактика.
71. Правові засоби: поняття, ознаки та зміст.
72. Правовий нігілізм та правовий ідеалізм: аспекти співвідношення.
73. Правовий консенсус та правовий популізм.
74. Правова культура: поняття, структура та шляхи формування.
75. Правосвідомість: поняття, види та роль у правовому регулюванні.
76. Правове виховання та правова соціалізація особи.
77. Правова держава: сучасні концепції та проблеми становлення в Україні.
78. Верховенство права як фундаментальний принцип сучасної правової системи.
79. Проблеми реалізації принципу справедливості в сучасному праві.
80. Цифровізація права та трансформація правового регулювання.
81. Право і штучний інтелект: сучасні виклики юридичній науці та практиці.
82. Правове регулювання інформаційних відносин в умовах цифрового суспільства.
83. Правова безпека держави в умовах глобальних викликів.
84. Механізм забезпечення прав і свобод людини в сучасній державі.
85. Міжнародні стандарти прав людини та їх вплив на національну правову систему.
86. Європеїзація національного права України: теоретико-правові аспекти.
87. Глобалізація та її вплив на розвиток сучасних правових систем.
88. Проблеми гармонізації та адаптації законодавства України до права Європейського Союзу.
89. Юридична аргументація та юридична риторика в професійній діяльності юриста.
90. Сучасні тенденції розвитку юридичної науки та перспективи розвитку теорії держави і права.

## Рекомендовані джерела інформації

### Базові:

1. Актуальні проблеми теорії держави та права : [навчальний посібник] / [Є. В. Білозьоров, Є. О. Гіда, А. М. Завальний та ін.] ; за заг. ред. Є.О. Гіди. - К.: ФОП О. С. Ліпкан, 2010. - 322 с.
2. Актуальні проблеми теорії держави та права [Текст] : навч. посіб. Ч. 1. 3. Актуальні проблеми теорії держави / С. М. Тимченко, С. К. Бостан, С. М. Легуша [та ін.]. - 2-ге вид., стер. - К. : КНТ, 2008. - 286 с.
3. Білозьоров Є. В. Правозахисна функція держави: сутність та механізм здійснення в Україні : [монографія] / Є. В. Білозьоров, В. І. Вишковська. – К. : ФОП Кандиба Т. П., 2015. – 168 с.
4. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. М.І. Козюбри. Київ : Ваїте, 2015. 392 с. Рабінович П. М. Основи теорії та філософії права: Навч. посібник. Львів : Медицина і право, 2021. 256 с.
5. Машков А. Проблеми теорії держави і права: співвідношення та межі.- Київ:К.І.С.,2011 .- 344 с.
6. Каткова Т. Г. Теорія держави і права: навч. посіб. у визнач. і табл. Харків: Право, 2014. 94 с.
7. Тополевський Р. Б., Федіна Н. В. Теорія держави і права: навч. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 268 с.
8. Гусарєв С. Д. Теорія права і держави : навч. посіб. / С. Д. Гусарєв, А. Ю. Олійник, О. Л. Слюсаренко. К. : Правова єдність, 2008. 270 с.
9. Дідич Т. О. Правоутворення в Україні: теоретико-правові та практичні аспекти : Монографія. К. : Видавництво Ліра-К, 2018. 492 с.
10. Енциклопедія міжнародного права: У 3 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко, В. Н. Денисов (співголови) та ін.; Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Т.№.3 М – Я. Київ: Академперіодика. 2019. 992 с.
11. Загальна теорія права : підручник / [О. В. Петришин, Д. В. Лук'янов, С. І. Максимов, В. С. Смородинський та ін.] ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2020. 568 с.
12. Кириченко В. М., Кириченко Ю. В., Соколенко Ю. М. Політикоправова система України : підручник / за загальною редакцією В. М. Кириченка. Київ: Центр учбової літератури 2019. 304 с.
13. Крестовська Н. М., Матвєєва Л. Г. Теорія держави і права. Підручник. Практикум. Тести: підручник. 2-ге вид., випр. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 584 с.
14. Крижановська О. В. Інституційні засади правопорядку: загальнотеоретичне дослідження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Запоріжжя, 2018. 20 с.

15. Кучук А. М. Основи теорії правового поліцентризму : монограф. / А. М. Кучук. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 312 с.
16. Макаренко Л. О. Правова культура: теоретико-методологічні основи дослідження: монографія. Київ: Парлам. вид-во, 2019. 576 с.
17. Макушев П. В., Хрідочкін А. В. Теорія правозастосування : навчальний посібник / П. В. Макушев, А. В. Хрідочкін. Дніпро : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 360 с.
18. Малишев Б. В. Застосування норм права: навч. посібн. / Б. В. Малишев, О. В. Москалюк. За ред. Б. В. Малишева. К.: Реферат, 2010. 260 с.
19. Подорожна Т. С. Правовий порядок: теоретико-методологічні засади конституціоналізації: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2017. 43 с.
20. Правозастосування : навч. посіб. / О. А. Назаренко та ін. / За заг. ред. С. Д. Гусарева. Київ : НАВС, ФОП Маслаков, 2020. 160 с.
21. Попович В.М. Теорія держави і права: концепція, праксеологія та методологія розвитку: монографія. – К.: Юрінком Інтер, 2015. – 384 с. 9.
22. Процюк І. В. Поділ державної влади в умовах різних форм державного правління : монографія / І. В. Процюк ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Х. : Право, 2012. 583 с.
23. Середа Г.П., Стеценко С.Г. Проблеми теорії держави і права: Навчальний посібник у визначеннях та схемах. – К.: КНТ, 2009. – 184 с. 10.
24. Сучасні інститути держави та права: актуальні питання теорії та практики : монографія / [Ю.Л. Бошицький та ін.] ; за заг. ред. Ю.Л. Бошицького ; Київ. ун-т права НАН України. – Львів : Сполом, 2015. – 439, [1] с. – Авт.ззнач. на с.: 438-439.
25. Севрюков Д. Суверенітет. Генеалогія ідеї в контексті політичної та правової історії : монографія / Севрюков Д. К. : Талком, 2018. 234 с.
26. Скакун О. Ф. Теорія права і держави. 4-те видання, стереотипне. Підручник. Київ : Алерга, 2021. 528 с.
27. Смірнова В. О. Політична воля як чинник державотворчої діяльності: об'єктивні та суб'єктивні детермінанти. Київ: Логос, 2019. 384 с.
28. Сухонос В. В. Держава: питання теорії (загальний і конституційноправовий аспекти) : монографія / Володимир Вікторович Сухонос; Передм. О. В.
29. Теорія держави і права : навч. посіб. / [С.К. Бостан, С.Д. Гусарев, Н.М. Пархоменко та ін.]. К. : Академія, 2013. 348 с.
30. Теорія держави і права : підручник / [О. М. Бандурка, О. М. Головка, О. С. Передерій та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. НАПрН України О. М. Бандурки ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 416 с.

31. Теорія держави і права. Збірник тестових завдань. Частина I: Навч.-метод. посібник. / Боняк В. О., Лантух І. С., Сердюк І. А., Христова Ю. В. Дніпро: Дніпр. держ. ун-т внутр. справ, 2019. 60 с.

32. Теорія держави та права: навч. посіб. [Є. В. Білозьоров, О. Б. Горова, В. П. Власенко, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.]; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. Київ : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://arm.naiu.kiev.ua/books/tdp-new/index.html>

#### Допоміжні:

33. Громадянське суспільство в Україні: сучасний стан, виклики, стратегія модернізації: монографія: У 3 т./за заг ред.. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка та акад. НАПрНО. В. Скрипнюка / Т.2: Доктринальний вимір галузевих засад функціонування громадянського суспільства в Україні. Київ: Видво «Юридична думка», 2019. 588 с.

34. Кравчук М.В. Проблеми теорії держави і права (опорні конспекти): Навчальний посібник .-2-ге вид., змін. й доп. - К.: Професіонал, 2004. – 400 с.

35. Машков А. Проблеми теорії держави і права. Основи: Курс лекцій – К.: К.І.С., 2008. – 470 с.

36. Машков А. Д. Теорія держави і права: підручник. Київ: Алерта, 2024. 452 с.

37. Новітнє вчення про тлумачення правових актів: навч. посіб. / В. Г. Ротань та ін.; відп. ред. В. Г. Ротань. Харків: Право, 2013. 751 с.

38. Свириденко Г. В. Правомірна поведінка: сучасний контекст: монографія. К.: Видавництво «Юридична думка», 2018. 212 с.

39. Сухонос В. В. Державне правління: еволюція сучасних форм: [монографія]. Суми: Університетська книга, 2014. 310 с.

40. Сухонос В. В. Механізм держави і місцеве самоврядування: дихотомія антиномії і симбіозу в конституційно-правовій парадигмі: монографія. Суми: ПФ "Видавництво "Університетська книга", 2018. 287 с.

42. Теорія держави та права: підготовка до державної атестації : навчальний посібник / Є. В. Зозуля, І. В. Іванов, А. В. Гончаров; за заг. ред. Є. В. Зозулі. ДЮІ МВС України. Херсон : Олді-плюс, 2018. 164 с.

41. Теорія держави і права : підруч. / кол. авт.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, проф. Ю. А. Ведерніков. Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2015. 468 с.

43. Теорія держави та права : [навчальний посібник] / Є. В. Білозьоров, О. Б. Горова, В. П. Власенко, А. М. Завальний, Н. В. Заяць та ін.; за заг. ред. С. Д. Гусарева, О. Д. Тихомирова. К. : НАВС, Освіта України, 2017. 116 с.

44. Теорія держави та права : практикум / Білозьоров Є. В. та ін. Київ : ФОП Маслаков, 2018.166 с.

45. Теорія та практика правозастосування у тестових завданнях: навч. посіб. / Л. Р. Наливайко, Р. З. Голобутовський, Е. В. Звягіна, І. С. Кузьміна, О. І. Наливайко, О. С. Чепік-Трегубенко; за заг. ред. Л. Р. Наливайко. Київ: ХайТек Прес, 2017. 316 с.

Шемшученко Ю. С., Оніщенко Н. М, Скрипнюк О. В. та ін.

46. Правова ідеологія як засадничий принцип консолідації українського суспільства. Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. Київ. 2018. 86 с.

### **Інформаційні ресурси**

1. Законодавство України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua>

2. Бібліотека Інституту Поглиблених Правничих Студій. Велика Британія <http://www.ials.sas.ac.uk/library/library.htm>

3. Наукова бібліотека ім. М.Максимовича Київського національного університету ім. Тараса Шевченка [www.library.univ.kiev.ua](http://www.library.univ.kiev.ua)

4. Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія» <http://www.ukma.kiev.ua/ukmalib>

5. Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського <http://www.nbu.gov.ua/>

6. Національна бібліотека Франції <http://www.bnf.fr/>

7. Національна Парламентська бібліотека України <http://www.nplu.kiev.ua/>

8. Німецькі бібліотеки <http://www.ddb.de/>

9. Українська правнича фундація <http://www.ulf.com.ua/>

10. Юридична бібліотека Школи права Йелльського університету <http://www.law.yale.edu/library/>